

Milena Niewielska

Uniwersytet Śląski w Katowicach

WYZWANIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W DOBIE SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO – PODKREŚLENIE PROBLEMÓW W ZAKRESIE WIĘZI I RELACJI SPOŁECZNYCH W DOBIE INTERNETU

Streszczenie (abstrakt): Informacje zawarte w niniejszym artykule są nadal kwestią otwartą. Zrównoważony rozwój to idea, której celem jest osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczo – politycznego z poszanowaniem i ochroną środowiska naturalnego. Aby osiągnąć jej cel, idea musi stać się koniecznością. Zrównoważony rozwój to zagadnienie interdyscyplinarne i wieloaspektowe w związku z tym w niniejszym artykule przedstawiono w jaki sposób zrównoważony rozwój może odgrywać rolę prewencyjną dla zagrożenia więzi i relacji społecznych w dobie społeczeństwa informacyjnego. Obecnie mało uwydatniana jest rola zrównoważonego rozwoju w aspekcie społeczno-psychologicznym. Artykuł porusza problematykę zagrożeń dla relacji i więzi społecznych, które generują nowoczesne technologie pojawiające się w społeczeństwie informacyjnym, wyodrębniając ich charakter psychologiczny, techniczny, medyczny, prawny, społeczny i wynikający z rozwoju współczesności, łącząc jednocześnie założenia zrównoważonego rozwoju, który poprzez działanie prewencyjne może przyczynić się do ładu społecznego w zakresie równoważenia rozwoju relacji więzi społecznych w rzeczywistym oraz wirtualnym wymiarze życia społecznego człowieka.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, relacje społeczne, więzi społeczne, nowoczesne technologie

CHALLENGES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT FOR THE INFORMATION SOCIETY – EMPHASIZING RELATIONSHIPS AND SOCIAL RELATIONS IN THE DAY OF THE INTERNET

Abstract: The information contained in this article is still open. Sustainable development is an idea whose goal is to achieve sustainable and sustainable socio-economic and political development with respect and protection of the natural environment. In order to achieve its goal, the idea must become a necessity. Sustainable development is an interdisciplinary and multi-faceted issue, therefore this article presents how sustainable development can play a preventive role in the risk of social ties and relations in the information society era. Currently, the role of sustainable development in the socio-psychological aspect is little emphasized. The article deals with the issues of threats to social relations and ties that are generated by modern technologies appearing in the information society, distinguishing their psychological, technical, medical, legal, social and contemporary character, and at the same time combining the assumptions of sustainable development, which through preventive action may contribute to the social order in terms of balancing the development of relations between social ties in the real and virtual dimensions of human social life.

Keywords: sustainable development, social relations, social ties, modern technologies

„Adorno powiedział kiedyś, że teoria domaga się logiki i teoretyzując o świecie przypisuje mu się więcej logiki, niż sam posiada”.

Zygmunt Bauman

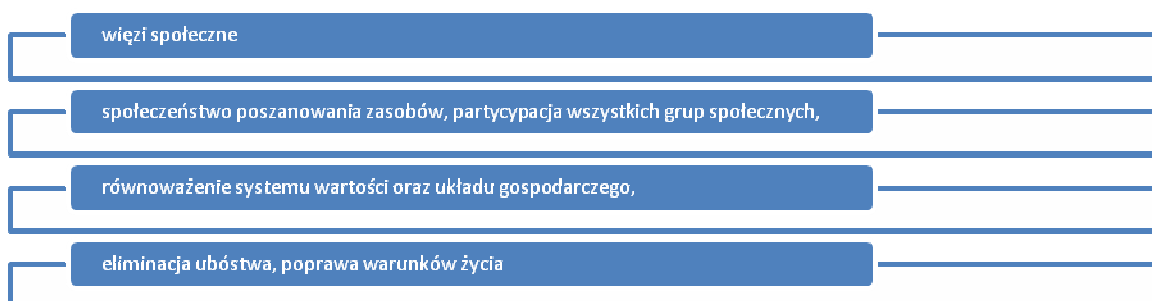
Wstęp

Celem artykułu jest przedstawienie współczesnych relacji i więzi społecznych w zakresie wyzwania przed, którym stoi zrównoważony rozwój. Koncepcje zrównoważonego rozwoju podzielono ze względu na potrzeby, które uwzględnia zrównoważony rozwój, tzn. rozwiązanie bieżących problemów w zakresie współczesnych więzi i relacji społecznych oraz postawienie na uwzględnienie potrzeb przyszłościowych w zakresie wykluczenia społecznego, do którego przyczynia się m. in. rozwój nowoczesnych technologii. W dobie ponowoczesności borykamy się z problemem rozluźnienia więzi i relacji społecznych. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest masowy rozwój nowoczesnych technologii. Mamy coraz częściej do czynienia z przedstawioną w masowych środkach przekazu informacyjnego wizją człowieka-maszyny. Środki nowoczesnych technologii zastąpiły bezpośrednią komunikację interpersonalną *face to face*, komunikacja niewerbalna została zastąpiona licznymi tzw. emotikonami, będącymi odzwierciedleniem symbolu graficznego naszych emocji. Właśnie to zjawisko będzie podstawowym tematem badawczym niniejszej pracy. Głównym polem mojego zainteresowania będą zaś rozważania na temat – w jaki sposób zrównoważony rozwój może okazać się być przydatnym spektrum w pojawiających się coraz częściej w świecie ponowoczesnym rozluźnionych więzi społecznych, relacji społecznych, czy doświadczania poczucia osamotnienia. Zatem artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie o los współczesnego człowieka, który obecnie doświadcza dysonansu w swoich więziach społecznych, relacjach oraz w doświadczaniu poczucia osamotnienia. Stanowi też swoistą syntezę różnych myśli i idei, które wprowadza w swoje życie i za pomocą których chce uregulować swoje stosunki z innymi. W tym kontekście należy podkreślić, że nie interesuje go jakość relacji interpersonalnych, lecz to, co może zyskać, angażując się w nie. Zrównoważony rozwój w kontekście takich rozważań może stanowić panaceum na zrównoważenie psychiki ludzkiej, a tym samym tworzenia poprawnych relacji i więzi społecznych. Człowiek, który doświadcza płytkich relacji, tworzy nietrwałe więzi oraz doświadcza poczucia osamotnienia, mimo kontaktu z ludźmi dość często popada w wiele schorzeń psychicznych typu depresja, nerwica itp. Jednym z głównych zakresów zrównoważonego rozwoju jest prewencja, a podstawowym pytaniem stawianym w niniejszym artykule jest: – w jaki sposób wykorzystanie terminologii i zasobu zrównoważonego rozwoju może wpłynąć na uregulowanie więzi społecznych, relacji i poczucia wsparcia wśród ludzi?

Rola prewencyjna zrównoważonego rozwoju jako odpowiedź na płynność więzi i relacji społecznych w społeczeństwie informacyjnym

Pomostem do realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju jest zasada ładu zintegrowanego, który rozpatruje się w czterech wymiarach: etycznym, społeczno-instytucjonalnym w tym także i politycznym, ekonomicznym i ekologiczno-przestrzennym. Odnosząc się do wymiaru społeczno-instytucjonalnego należy uwzględnić cel strategiczny ładu społecznego zrównoważonego rozwoju. Ład społeczny obejmuje przede wszystkim cztery zasadnicze elementy przedstawione na poniższym schemacie¹.

Schemat 1. Ład społeczny w kontekście więzi społeczne jako spójny cel zrównoważonego rozwoju.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie T. Miś, *Rola kapitału społecznego w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, 2015 nr 42, s. 286.

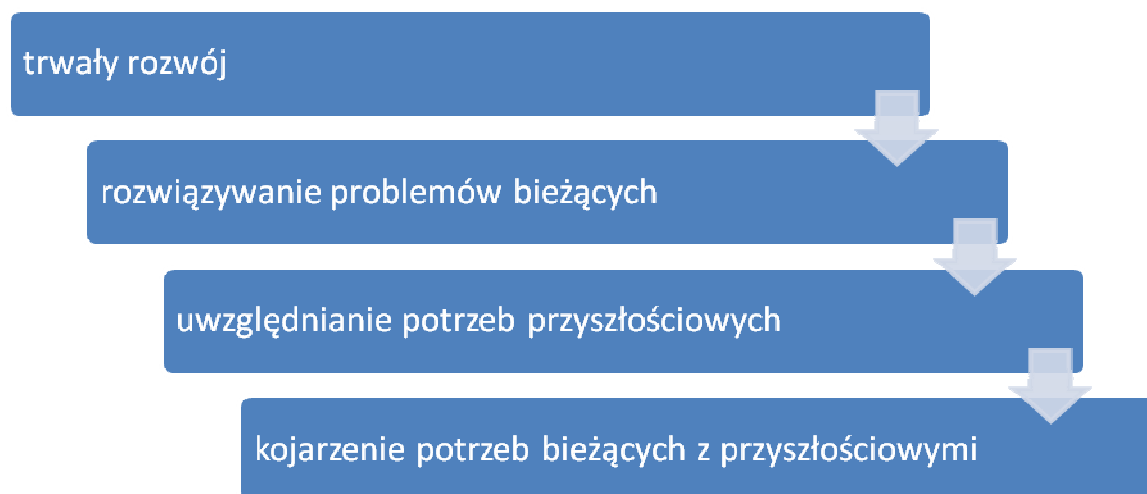
Omawiany problem należy rozpatrywać także w kontekście aksjologicznym zrównoważonego rozwoju. Trzeba tu uwzględnić następujące czynniki: zadanie do zrealizowania, rezultat czynienia dobra, środek do osiągnięcia wartości oraz kryterium poprawności działania².

Ponadto należy rozpatrywać podstawowe potrzeby, które zrównoważony rozwój powinien uwzględnić, a mianowicie w omawianym problemie jedną z głównych potrzeb jest rozwiązywanie problemów bieżących oraz uwzględnienie potrzeb przyszłościowych³.

¹ T. Miś, *Rola kapitału społecznego w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, 2015, nr 42, s. 286.

² K. Najder-Stefaniak, *Rozwój zrównoważony i wartości uniwersalne*, [w:] *Theoria i praxis zrównoważonego rozwoju. 30 lat od ogłoszenia Raportu Brundtland*, (red.) R. F. Sadowski, Z. Łepko, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, Warszawa 2017, s. 192.

³ M. K. Terlecka, *Idea zrównoważonego rozwoju – o genezie, definicji, celach i zasadach słów kilka*, [w:] *Zrównoważony rozwój. Idea czy konieczność?*, tom I, (red.) A. Kleśta, M. K. Terlecka, Wydawnictwo ARMAGRAF, Krosno 2014, s. 10.

Schemat 2. Potrzeby, które musi uwzględniać zrównoważony rozwój.

Źródło: Opracowanie, na podstawie M.K. Terlecka, *Idea zrównoważonego rozwoju – o genezie, definicji, celach i zasadach słów kilka*, [w:] *Zrównoważony rozwój. Idea czy konieczność?*, tom I, (red.) A. Kleśta, M. K. Terlecka, Krosno 2014, s. 10.

Relacje społeczne są podstawą naszego życia. Każdy z nas jest w relacji z kimś. Relacje te obejmują: rodziców, rodzeństwo, przyjaciół, szkołę, ośrodki kultu religijnego, związane z daną kulturą. W literaturze pojawia się coraz więcej przykładów badań, podkreślających potrzebę istnienia relacji, np. większości ludzi największą przyjemność sprawia rozmowa z przyjaciółmi czy rodzicami, a dopiero potem muzyka, sport, film i inne. Nawet marzenia, sny i potrzeby ludzkie są ukierunkowane na relacje. Relacje generują potrzeby takie jak miłość, przyjaźń, czy religia. Każda z nich ma fundament w postaci komunikacji, a bez właściwych relacji nie zostałyby zaspokojone. Nie istniałaby rodzina w dzisiejszym pojęciu tego słowa. Udana komunikacja determinuje jakość społecznych relacji. Komunikacja interpersonalna to proces, dzięki któremu jednostka przekazuje i otrzymuje informacje w bezpośrednim kontakcie z inną osobą. Dokonuje się ona za pomocą przekazu werbalnego, kiedy rozumiemy pojawiający się kontekst naszych słów oraz niewerbalnego, obejmującego mimikę, gesty, pozycję ciała, przestrzenne stosunki między komunikującymi się osobami, wysokość i natężenie głosu itp.⁴

Interakcja społeczna, która przebiega prawidłowo, zakłada, iż partnerzy tego procesu powinni świadomie dążyć do stworzenia nowej jakości w obszarze wzajemnych kontaktów. Taką ideę głoszą zwolennicy konstruktywizmu społecznego. Patrząc z perspektywy twórczych relacji międzyludzkich, pożądana jest komunikacja symetryczna, w której relacja pomiędzy nadawcą i odbiorcą oparta jest na równowadze, a więc mamy aspekt, który

⁴ N. Gołębiowska, *Człowiek ponowoczesny w relacji do świata i drugiego człowieka*, „Studia Redemptorystowskie”, 2011, nr 9-11, s. 97.

podkreśla zrównoważony rozwój. Przeciwną optykę reprezentują zwolennicy komunikacji komplementarnej, w ramach której jej uczestnicy pozostają w stanie nierównowagi⁵.

Tworzenie wszelkich społecznych więzi bazuje na potrzebie czasu – jednak w społeczeństwie ponowoczesnym jednostka tworząca przestrzeń życiową nie jest w stanie oprzeć swojego życia na solidnych fundamentach, ponieważ otaczająca ją rzeczywistość jest „płynna”, a przede wszystkim krótkotrwała i niestabilna. Społeczeństwo ponowoczesne to przede wszystkim społeczeństwo informacyjne – komunikujące się za pośrednictwem nowych technologii informacyjnych. Jest to społeczeństwo, w którym komunikacja odbywa się w sposób pośredni czyli za pomocą Internetu. Należy nadmienić, że termin „społeczeństwo informacyjne” po raz pierwszy został użyty przez Japończyka Tadao Umehao w 1963 roku w artykule dotyczącym ewolucyjnej teorii społeczeństwa opartego na informacji. Media stały się trwałym składnikiem współczesnej kultury i naturalną przestrzenią aktywności człowieka, który jest najważniejszym elementem tego świata. Media we współczesnym świecie zyskały domenę tzw. „czwartej władzy”. Dzięki mediom człowiek może się komunikować, ma dostęp do informacji, może wypowiadać swoje opinie, myśli, może się zrzeszać z innymi ludźmi i poszerzać swoje możliwości poznawcze⁶. W tym przypadku należy wspomnieć o tzw. „efekcie Mateusza” („bogaci stają się jeszcze bogatsi”). Osoby, które dysponują dużym kapitałem społecznym (wyrażającym się w sieci relacji społecznych, zaangażowaniu, przynależności do wspólnot), dzięki Internetowi powiększają go, używając nowych mediów do pogłębienia relacji z innymi. W przypadku osób alienujących się, o niskim kapitale społecznym, używanie mediów powoduje ich dalsze izolowanie się. „Osoby bardziej aktywne off-line stają się bardziej aktywne on-line”⁷.

Pojawienie się społeczeństwa informacyjnego w Polsce zrodziło problem cyfrowego podziału ze względu na dostęp do nowoczesnych technologii. Pomimo iż na początku patrzono optymistycznie na rozwój społeczeństwa informacyjnego, obecnie twierdzi się, że rozwój nowych technologii zwiększa zakres społecznego wykluczenia i utrudnia realizację idei zrównoważonego rozwoju. Nowoczesnych technologii nie można uznać za narzędzia, które tylko służą do jakości podnoszenia komfortu życia, gdyż przede wszystkim są one niezbędną infrastrukturą, służącą do przekazywania informacji i dostarczania wiedzy współczesnemu społeczeństwu. Dlatego osoby, które z nich nie korzystają, zaczynają być zagrożone negatywnym zjawiskiem – „wykluczenia społecznego”⁸.

⁵ A. Łacina-Łanowski, *Relacje interpersonalne w dobie ponowoczesności. Interakcje społeczne (komunikacja społeczna) źródłem destabilizacji poczucia tożsamości podmiotu*, [w:] *Pedagogika*, tom XXV, nr 1, (red.) K. Rędziński, M. Łapota, Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2016, s. 428-429.

⁶ *Społeczeństwo ponowoczesne – społeczeństwo ponowoczesności*, (red.) K. Cikała Kaszowska, W. Zieliński, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2016, s. 11-12.

⁷ B. Dusza, *Budowanie kapitału społecznego młodzieży w kontekście szkolnej i wirtualnej „kultury nieufności”*, „Edukacja – Technika – Informatyka”, 2016, nr 3(17), s. 288.

⁸ E. Leszczyńska, *Polacy w sieci. Analiza przemian użytkowania Internetu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2019, s. 103.

Ponowoczesny człowiek uwikłany jest w nieustanny proces demistyfikacji i dekonstrukcji, zmuszający go do podejrzliwości wobec wszystkich reguł, norm i systemów, nawet tych, których sam przestrzega i tych, które pragnie stworzyć. W swoim życiu pokonuje on kolejne etapy Baumanowskiego „odczarowania świata”, które pozbawiają go złudzeń, ale zawsze skazują go na jakiś kolejny rodzaj gry, której celem nie jest ukończenie rozpoczętego dzieła, ale nieustająca zabawa, sztuka⁹.

Zrównoważony rozwój jest niezbędnym narzędziem w tworzeniu zrównoważonych relacji i więzi społecznych w dobie postępującej automatyzacji i informatyzacji świata. Obecnie ze względu na rozwój społeczeństwa informacyjnego człowiek doświadcza ze strony tzw. życia wirtualnego wielu zagrożeń, które zostały usystematyzowane w tabeli numer 1¹⁰.

Spółeczeństwo informacyjne wpływa na społeczne więzi i relacje międzyludzkie. Łatwość przemieszczania się i komunikowania sprawia, że członkowie tradycyjnych wspólnot, wyposażeni w nowoczesne narzędzia komunikowania, wchodzi w nowy typ relacji społecznych. Te nowe relacje wpływają na jeden z najbardziej widocznych czynników społeczeństwa informacyjnego, jakim jest rozpad wielu tradycyjnych więzi, oraz dezintegrację społeczności i grup uznawanych przed nadejściem ery informacyjnej za trwałe i nierozzerwalne: rodziny, sąsiedztwa i grup zawodowych¹¹.

Obecnie w dobie panowania Internetu jesteśmy pozbawieni komunikatów pozawerbalnych. Nie znamy wyglądu rozmówcy, nie widzimy jego mimiki, nie słyszymy tonu głosu. Są to bardzo istotne elementy komunikacji bezpośredniej, które zostały zastąpione przez twórców komunikacji internetowej substytutem, pozwalającym na niesłowne wyrażenie emocji czy stanów naszych uczuć. To m.in. tzw. emotikony, czyli ideogramy złożone z sekwencji znaków typograficznych, służących do wyrażania nastroju. Pierwotne emotikony określane są jako emotikony znakowe. Obecnie młode pokolenie posługuje się już nimi dość sprawnie, natomiast starszym sprawiają one jeszcze wielu trudności. Dodatkowo wstawiając emotikony możemy przekłamywać nasz stan psychiczny i emocjonalny, manipulować naszym niewerbalnym przekazem w dowolny sposób¹².

⁹ A. Płachciak, *Moralne dylematy rozwoju społeczeństw ponowoczesnych*, „Annales. Etyka w życiu gospodarczym”, 2008, nr 1, s. 197.

¹⁰ W. Furmanek, *Zagrożenia wynikające z rozwoju technologii informacyjnych*, „Dydaktyka Informatyki”, 2014, nr 9, s. 23.

¹¹ A. Barta, E. Siatka, *Wirtualny system społecznego wsparcia dla budowania pozytywnych relacji międzyludzkich w świecie rzeczywistym*, „Studia Informatica”, 2011, nr 28, s. 207.

¹² U. Soler, *Technologia jako narzędzie wzmacniania więzi społecznych?*, „Organizacja i Zarządzanie”, 2018, z. 113, s. 281.

Tabela 1. Zagrożenia związane z technologią w współczesnym świecie.

<i>Charakter</i>	<i>Zakres</i>
Psychologiczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wewnętrzny przymus bycia w sieci; ▪ ucieczka od świata realnego do sztucznego świata wirtualnego; ▪ dostęp do patologicznych grup kulturowych; ▪ alienacja (np. alienuje obecnie praca zdalna)
Techniczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zagrożenie utraty danych w wyniku kradzieży lub ich zniszczenie przez człowieka; ▪ wirusy komputerowe.
Medyczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zagrożenia zdrowia człowieka powodowane m.in. pracą przy komputerze, czy szkodliwością promieniowania monitora komputera.
Prawne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zagrożenie praw autorskich
Społeczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niebezpieczeństwo nowych podziałów społecznych spowodowane nierównomiernym dostępem do informacji – problem wykluczenia; ▪ atomizacja społeczeństwa; ▪ zanik poczucia służby publicznej; ▪ problemy ochrony prywatności; ▪ napływ informacji niezamawianej, nieprawdziwej, niekompletnej.
Wynikające z rozwoju współczesności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nadmiar informacji; ▪ pomijanie informacji; ▪ niezależność informacji; ▪ rozbieżność informacji; ▪ problematyczna wartość informacji; ▪ szum informacyjny; ▪ stres informacyjny; ▪ niskie kompetencje informacyjne odbiorców informacji; ▪ dylematy etyczne.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie W. Furmanek, *Zagrożenia wynikające z rozwoju technologii informacyjnych*, „Dydaktyka Informatyki”, 2014, nr 9, s. 23-24.

Interakcje w Internecie różnią się tym od kontaktów ze świata realnego, iż relacje trwające w cyberprzestrzeni nie są ograniczane czasowo, a czynnikiem decydującym o powstawaniu stosunków społecznych jest przynależność do sieci. Interakcje pomiędzy internautami mogą trwać i być odtwarzane za każdym razem, kiedy użytkownicy są zalogowani oraz wyrażą chęć podjęcia rozmowy. Aprzestrzenność i asynchroniczność Interne-

tu przełamują bariery terytorialne i czasowe, które niegdyś stanowiły czynnik warunkujący powstanie interakcji¹³.

Internet może też służyć podtrzymywaniu istniejących więzi, jednakże wykorzystywanie sieci może się również przyczyniać do osłabienia lub zniszczenia relacji istniejących poza Internetem. Jak wynika z badań prowadzonych w latach 90-tych, intensywne wykorzystanie Internetu związane jest ze spadkiem komunikacji z rodziną, zmniejszonym uczestnictwem we własnym kręgu społecznym oraz ze zwiększonym poczuciem samotności, stresem i powstaniem depresji¹⁴. A jak ten stan rzeczy odbierają członkowie wspólnot wirtualnych? Tutaj sytuacja odbioru jest nieco inna. Członkowie wspólnot wirtualnych twierdzą, iż sieci komputerowe są także pewnym rodzajem sieci społecznych, pokonujących wielkie dystanse przestrzenne. Komunikacja komputerowa podtrzymuje więzi społeczne poprzez system wiadomości elektronicznych (e-mail), grup dyskusyjnych przeważających na forach internetowych itp., dostarczając poczucia przynależności¹⁵. Jednak użytkownicy sieci tylko w sposób iluzoryczny powiększają zakres wolności obywatelskich, mają fałszywe wyobrażenie o pogłębianiu relacji międzyludzkich i bliskości internautów, która w rzeczywistości nie istnieje. Chodzi tutaj nie tylko o bliskość czysto fizyczną, ale także o emocjonalną, która jest budowana w atmosferze powszechnej anonimowości¹⁶.

Anonimowość to dobre słowo w tym przypadku, ponieważ członkowie wirtualnych społeczności prawie nigdy nie spotykają się z sobą bezpośrednio. Wiele z zawiązywanych przez nich interakcji komunikacyjnych mogło być postrzegane jako dość enigmatyczne, ulotne i często oparte przede wszystkim wyłącznie na wymianie informacji. Przy tym zawsze przypuszczano, że te sieciowe zbiorowości tworzą pewną formę społeczności. Pojęcia „społeczność on-line” użył prawdopodobnie po raz pierwszy w 1994 roku pionier Internetu Howard Rheingold, określając to pojęcie jako „skupisko społeczne, które formuje się w przestrzeni wirtualnej, kiedy wystarczająco duża liczba osób prowadzi publiczne dyskusje na tyle długo i z dostateczną dozą ludzkich uczuć, by mogły wytworzyć się między nimi osobiste relacje”¹⁷.

Liczni badacze zwracają uwagę na negatywne konsekwencje nadużywania mediów cyfrowych, które wpływają w znacznym stopniu na rozwój oraz wychowanie młodego

¹³ A. Mróz, *Aprzestrzenność i asynchroniczność w Internecie: płaszczyzna powstawania nowego typu relacji społecznych*, „Pisma Humanistyczne”, 2014, tom 12, s. 424.

¹⁴ D. Batorski, K. Olechnicki, *Wprowadzenie do socjologii Internetu*, „Studia Socjologiczne”, 2007, nr 3(186), s. 8.

¹⁵ M. Szpunar, *Społeczności wirtualne jako nowy typ społeczności – eksplikacja socjologiczna*, „Studia Socjologiczne”, 2004, nr 2(173), s. 99.

¹⁶ A. Kuzior, *Internet jako narzędzie budowania świadomości dla zrównoważonego rozwoju*, „Problemy Ekorożwoju”, 2007, nr 2, s. 97.

¹⁷ R. Szczepaniak, *Plemiona sieci – Internet jako medium społeczne i kulturowe*, „Zeszyty Prasoznawcze”, 2015, tom 58, nr 1 (221), s. 205.

pokolenia. Jest to niebywale ważny element w zakresie idei zrównoważonego rozwoju, którego jednym z priorytetów jest zapewnienie godnego życia dla przyszłych pokoleń¹⁸.

Rozwój zrównoważony polega m.in. na tym, aby system społeczny był optymalnie uporządkowany w obrębie każdej ze swoich struktur z osobna, przede wszystkim gospodarczej oraz aby wszystkie struktury razem sprzyjały realizacji fundamentalnego celu tego systemu i zapewniały mu zachowanie stanu równowagi. Pytanie pozostaje w tym aspekcie jedno, a mianowicie czy możliwy jest taki rozwój pomiędzy relacjami wirtualnymi a znikającymi relacjami i pojawianiem się płytkich więzi społecznych w realnym życiu?¹⁹.

Z badań własnych – krótki zarys

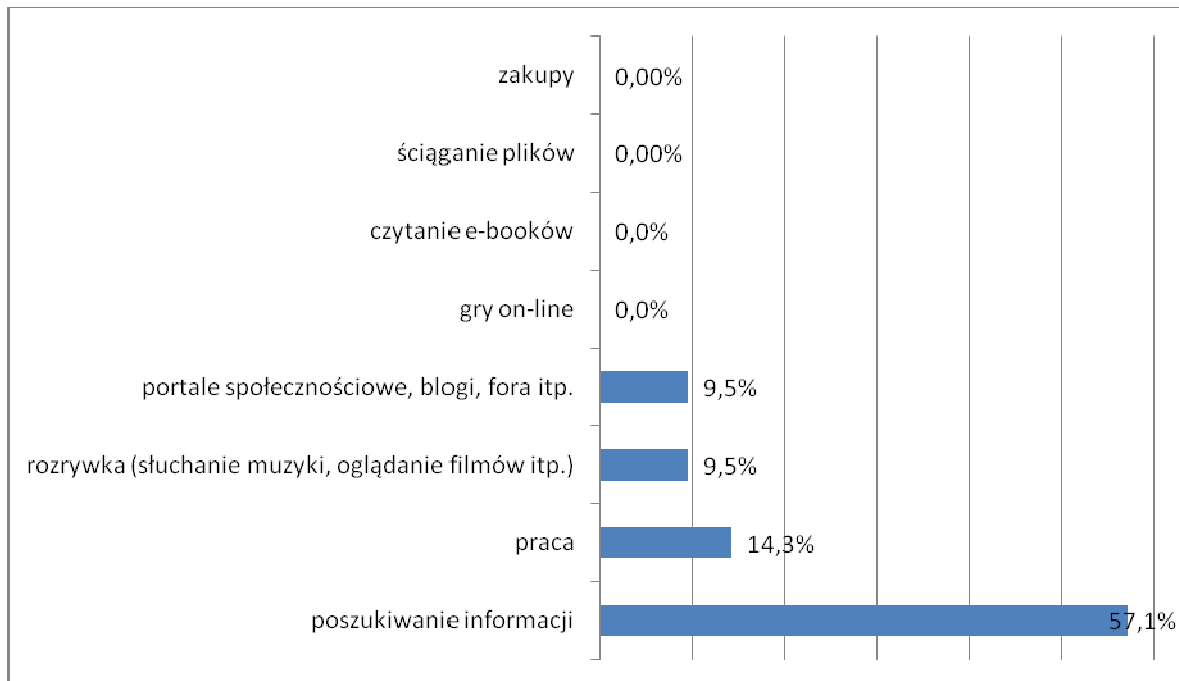
Omawiany problem w zakresie relacji i więzi społecznych występujących we współczesnych strukturach społecznych jest niewątpliwie wyzwaniem zrównoważonego rozwoju.

W literaturze przedmiotu można doszukać się wielu badań wskazujących na przewartościowanie się struktur społecznych w zakresie relacji i więzi społecznych w dobie panowania nowych technologii. Przedstawione w niniejszym artykule badania nie mogą być reprezentatywne dla całej populacji. W niniejszych badaniach posłużono się doбором kwotowym, polegającym na próbie uzyskania założonej struktury próby pod względem wyróżnionej charakterystyki. Oznacza to, że struktura próby powinna odzwierciedlać strukturę całej populacji. Polega ona na tym, że znaną ze względu na określone charakterystyki (zmienne) strukturę populacji narzuca się próbie i wybiera się do niej kwoty jednostek reprezentujących poszczególne subpopulacje w proporcjach takich, jaki jest udział tych subpopulacji w całej populacji. W przedmiotowym badaniu włączano do próby łatwo dostępne zwykłe osoby, wyrażające chęć uczestnictwa w badaniu, reprezentujące zwykłe klasę średnią społeczeństwa²⁰. W opisywanym badaniu udział wzięło 21 osób w przedziale wiekowym 27 – 45 lat, zamieszkujących środowisko miejskie, wiejskie i gminę miejsko-wiejską. Osoby te deklarowały, że codziennie korzystają z Internetu (100%), nie jest to faktem zadziwiającym choćby z uwagi, iż żyjemy w dobie panowania nowoczesnych technologii, jednak ważne jest w tym aspekcie jak one wpływają na nasze więzi i relacje społeczne? Korzystamy z Internetu z różnych względów, jednak posiadamy świadomość, że niesie on ze sobą wiele zagrożeń. Badani w większości wskazywali na takie negatywne aspekty zagrożeń, które niesie Internet, jak: uzależnienie, inwigilacja, kradzież tożsamości, odcięcie się od świata zewnętrznego, polaryzacja społeczeństwa, kradzież czasu, fałszywe relacje, wirtualizacja relacji itp. Faktem jest, że większość czasu przeznaczamy na przeglądanie stron Internetowych w celu poszukiwania informacji (57,1%), bądź w celu pracy (14,3%), rozrywka stanowi drugorzędną część naszego korzystania z Internetu (patrz wykres 1).

¹⁸ E. Krzyżak-Szymańska, *Uzależnienia technologiczne wśród dzieci i młodzieży. Teoria, profilaktyka, terapia – wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2018, s. 90.

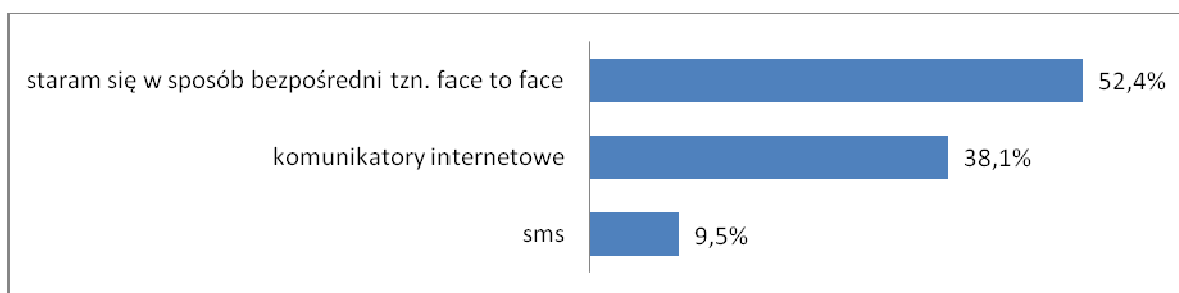
¹⁹ W. Sztumski, *Idea zrównoważonego rozwoju a możliwość jej urzeczywistnienia*, „Problemy Ekorozwoju”, 2006, nr 2, s. 74.

²⁰ A. Miszczak, J. Walasek, *Techniki wyboru próby badawczej*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej”, 2013, nr 2(6), s. 103.

Wykres 1. Podstawowe cele korzystania z Internetu.

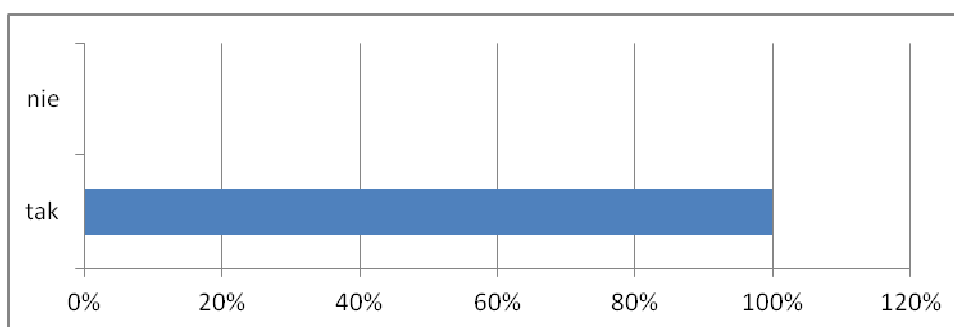
Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Źródłem naszej komunikacji wciąż pozostają kontakty bezpośrednie (52,4%), komunikatory internetowe stanowią niewielką część naszej komunikacji (28,6%).

Wykres 2. Nośniki komunikacji międzyludzkiej.

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

W naszym życiu wciąż dominują rozmowy (47,6%), jednak charakter tych rozmów przenosi się coraz częściej na środowisko wirtualne, a dokładniej na fora społecznościowe (100%).

Wykres 3. Korzystanie z portali społecznościowych

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Podsumowanie

Celem niniejszej pracy była analiza problemu więzi i relacji społecznych w dobie nowoczesnych technologii i uwydatnienie roli prewencyjnej zrównoważonego rozwoju. W analizach zgromadzonego materiału starano się odpowiedzieć na problemy, których doświadcza człowiek w społeczeństwie informacyjnym, przedstawione w tabeli numer 1.

Przedstawiona w niniejszej pracy problematyka nie wyczerpuje w całości zagadnienia związanego z jednym z istotniejszych czynników zagrożeń naszych czasów. Rola prewencyjna zrównoważonego rozwoju w czasach, w których Internet przejął władzę nad życiem człowieka, staje się nie lada wyzwaniem. Obecnie człowiek powinien starać się zachować równowagę pomiędzy swoim życiem wirtualnym, a rzeczywistym, a przede wszystkim nie powinien ulegać iluzji Internetu.

W niniejszym artykule dokonuję krytycznej analizy – jak wygląda sytuacja obecnych czasów pod względem tworzenia więzi i relacji społecznych w społeczeństwie informacyjnym. Myślę, że podjęcie działań prewencyjnych w postaci zastosowania zasad zrównoważonego rozwoju pozwoli na zniwelowanie podstawowych zagrożeń, przed którymi stoją obecnie relacje i więzi społeczne współczesnego człowieka. Należy także tutaj wspomnieć problem, który zauważył Zygmunt Bauman, kiedy mówił o tzw. „płynnej nowoczesności”, a mianowicie („wolność od”) nie jest w pełni równoważona pozytywnym rodzajem („wolność do”) i taka wizja stanowi przed człowiekiem, żyjącym w społeczeństwie informacyjnym wyzwanie, a zrównoważenie tego wymiaru da w pełni pozytywny rozwój społeczny i psychiczny jednostki²¹.

Bibliografia:

1. Barta A., Siatka E., *Wirtualny system społecznego wsparcia dla budowania pozytywnych relacji międzyludzkich w świecie rzeczywistym*, „Studia Informatica”, 2011, nr 28.
2. Batorski D., Olechnicki K., *Wprowadzenie do socjologii Internetu*, „Studia Socjologiczne”, 2007, nr 3(186).

²¹ D. Brzeziński, *Wolność i bezpieczeństwo w płynnej nowoczesności*, „Studia Socjologiczno-Polityczne. Seria nowa”, 2017, nr 1(6), s. 63.

3. Brzeziński D., *Wolność i bezpieczeństwo w płynnej nowoczesności*, „Studia Socjologiczno-Polityczne. Seria nowa”, 2017, nr 1(6).
4. Dusza B., *Budowanie kapitału społecznego młodzieży w kontekście szkolnej i wirtualnej kultury nieufności*, „Edukacja – Technika – Informatyka”, 2016, nr 3(17).
5. Furmanek W., *Zagrożenia wynikające z rozwoju technologii informacyjnych*, „Dydaktyka Informatyki”, 2014, nr 9.
6. Gołębiowska N., *Człowiek ponowoczesny w relacji do świata i drugiego człowieka*, „Studia Redemptorystowskie” 2011, nr 9-11.
7. Krzyżak-Szymańska E., *Uzależnienia technologiczne wśród dzieci i młodzieży. Teoria, profilaktyka, terapia – wybrane zagadnienia*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2018.
8. Kuzior A., *Internet jako narzędzie budowania świadomości dla zrównoważonego rozwoju*, „Problemy Ekorozwoju”, 2007, nr 2.
9. Leszczyńska E., *Polacy w sieci. Analiza przemian użytkowania Internetu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2019.
10. Łacina-Łanowski A., *Relacje interpersonalne w dobie ponowoczesności. Interakcje społeczne (komunikacja społeczna) źródłem destabilizacji poczucia tożsamości podmiotu*, [w:] Pedagogika, tom XXV, nr 1, (red.) K. Rędziński, M. Łapota, Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2016.
11. Miszczak A., Walasek J., *Techniki wyboru próby badawczej*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej”, 2013, nr 2(6).
12. Miś T., *Rola kapitału społecznego w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, 2015, nr 42.
13. Mróz A., *Aprzestrzenność i asynchroniczność w Internecie : płaszczyzna powstawania nowego typu relacji społecznych*, „Pisma Humanistyczne”, 2014, tom 12.
14. Najder-Stefaniak K., *Rozwój zrównoważony i wartości uniwersalne*, [w:] Theoria i praxis zrównoważonego rozwoju. 30 lat od ogłoszenia Raportu Brundtland, (red.) R.F.Sadowski, Z. Łepko, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, Warszawa 2017.
15. Płachciak A., *Moralne dylematy rozwoju społeczeństw ponowoczesnych*, „Annales. Etyka w życiu gospodarczym”, 2008, nr 1.
16. Soler U., *Technologia jako narzędzie wzmacniania więzi społecznych?* „Organizacja i Zarządzanie”, 2018, z. 113.
17. *Społeczeństwo ponowoczesne – społeczeństwo ponowoczesności*, (red.) K. Cikała Kaszowska, W. Zieliński, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2016.
18. Szczepaniak R., *Plemiona sieci – Internet jako medium społeczne i kulturowe*, „Zeszyty Prasoznawcze”, tom 58, nr 1 (221), Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2015.
19. Szpunar M., *Społeczności wirtualne jako nowy typ społeczności – eksplikacja socjologiczna*, „Studia Socjologiczne”, 2004, nr 2(173).
20. Sztumski W., *Idea zrównoważonego rozwoju a możliwość jej urzeczywistnienia*, „Problemy Ekorozwoju”, 2006, nr 2.
21. Terlecka M. K., *Idea zrównoważonego rozwoju – o genezie, definicji, celach i zasadach słów kilka*, [w:] *Zrównoważony rozwój. Idea czy konieczność?*, tom I, (red.) A. Kleśta A., M.K. Terlecka, Wydawnictwo ARMAGRAF, Krosno 2014.

Dane kontaktowe

Milena Niewielska, mniewielska@wp.pl